

Obsah

ÚVOD ——— 17

VÝCHOZÍ SITUACE ——— 23

KOŘENY ČESKÉ PROTEKTORÁTNÍ KULTURY ——— 23

        Němci v Československu ——— 26

POLITICKÉ A KULTURNÍ SOUVISLOSTI ——— 32

DEFENZIVNÍ FÁZE ——— 32

        Druhá republika a strategie ochrany českého prostoru ——— 32

        Okupace a její důsledky ——— 36

        Jazyková otázka v protektorátu ——— 39

        Kulturní rada Národního souručenství ——— 45

        Ilegální periodika a literatura ——— 47

        Vlna spontánních demonstrací ——— 49

        Symbolický návrat „krále českých básníků“ ——— 49

        Národní poutě ——— 51

        Vyhlášení války a první represe ——— 52

ADAPTAČNÍ FÁZE ——— 54

        Mezi rezistencí a kolaborací ——— 54

        Kontrola médií ——— 55

        Literární skupina Aktivisté ——— 57

        Regulace a centralizace českého literárního prostoru ——— 59

        Organizační podřízení české kultury německým zájmům ——— 61

        Národní literární ceny jako vyjádření hodnotového posunu ——— 63

        Proměny knižního trhu a nakladatelské produkce ——— 64

        Překlady z německé literatury ——— 70

        Oslava dobré české knihy ——— 70

        Proti literárnímu braku ——— 76

        Září 1940: cesta českých kulturních pracovníků do Německa
        a Holandska ——— 77

        Zjinotajnění každodennosti ——— 82

        Pověsti a fámy ——— 83

        Pérák a další fantomové ——— 85

        Protektorátní anekdoty ——— 86

OTEVŘENĚ REPRESIVNÍ FÁZE ——— 88

        Nástup Reinharda Heydricha ——— 88

        Propagandistické akce a výstavy ——— 90

        Správní reforma a zřízení Ministerstva lidové osvěty ——— 91

        Evidence českých spisovatelů ——— 92

- Národní revoluční výbor inteligence a jeho literární část — 99
Heydrichiáda a její důsledky — 100
Moravcova vize české literatury — 103
Ekonomický status spisovatele — 104
Svatováclavský kult — 106

TOTÁLNÍ VÁLKA — 109

- Proměna válečné situace — 109
Nové propagandistické organizace — 111
Proměny knižní produkce — 113
Spisovatelé a totální nasazení — 115
Na cestě k osvobození — 116
František Sekanina: protektorát jako osud — 119

ČESKÁ LITERATURA V PODZEMÍ — 122

- Ilegální knižní produkce — 122
Časopisecké iniciativy na hraně legality — 124
Literatura uvězněných — 126
Slovesná tvorba ve vězeních a koncentračních táborech — 127
Literární život v Terezíně — 130
Prózy, dopisy a deníky vězněných — 132
„Nakladatelské“ aktivity a tvorba českých vězeňkyň v Ravensbrücku — 134

ČESKÁ LITERATURA V EXILU — 140

DIVADELNÍ ŽIVOT A LITERATURA — 147

- Po Mnichovu — 147
Omezení a proměny divadelní sítě — 149
Divadelníci jako oběti mocenského násilí — 150
Oběti říšské a protektorátní přízně — 152
Divadelní provoz — 154
Cenzura — 156
Podoby a úskalí protektorátní dramaturgie — 157
Režiséři — 159
České divadlo v Terezíně — 162
Divadlo v exilu — 163

NĚMECKÝ LITERÁRNÍ ŽIVOT A DIVADELNÍ PROVOZ — 165

- Připojení k Říši a jeho důsledky — 165
Státní podpora angažovaných tvůrců — 167
Německá periodika — 170
Německá nakladatelství — 171
Překlady z češtiny — 174
Německé divadlo v Sudetech a protektorátu — 175
Dílčí podoby divadelní expanze — 176
Repertoár — 179
Proti proudu: „jiné“ pojetí německo-českých vztahů — 180
Německo-české kulturní kontakty v exilu — 181

MYŠLENÍ O LITERATUŘE	183
ČASOPISY A KULTURNÍ PUBLICISTIKA	183
Literární periodika a přelom mezi první a druhou republikou	184
Restrikce po okupaci	188
V dalších letech	191
Za Heydricha a heydrichiády	194
Periodika v mezích povoleného	197
Obnovení <i>Přítomnosti</i>	201
PERIODIKA PRO DĚTI, MLÁDEŽ A PEDAGOGY	202
Regulace a likvidace stávajících periodik	203
Nově založená periodika	205
LITERÁRNÍ VĚDA	206
Germanizace vysokých škol a vědeckého prostoru	206
Výchozí situace české literární vědy	210
Organizace protektorátního literárněvědného výzkumu	212
Reflexe dějin národní literatury a divadla	214
Mezi minulostí, přítomností a projektovanou budoucností	220
Regionální a nadnárodní rozměr české kultury	223
Metodologický impulz pražské strukturalistické školy	224
Reflexe proměn divadla a zrození strukturalistické teatrologie	227
Přístupy sociologické	231
LITERÁRNÍ VÝCHOVA	233
Výchozí stav	233
Po okupaci	235
Libri prohibiti	239
Konec výchovy utvářející nevyhovující názor	240
<i>Nová čítanka</i>	243
POEZIE	246
PROMĚNA KOMUNIKAČNÍ SITUACE A BÁSNICKÝCH POETIK	246
PŘEDZVĚST: VE SLUŽBÁCH OHROŽENÉHO NÁRODA	249
Lyrická mobilizace a následné zklamání	249
Knižně vydané odezvy a výzvy	252
Hranice publikovatelného	254
PO OKUPACI: VÝCHODISKA, PROJEKTY A PROGRAMNÍ VYSTOUPENÍ	257
Návrat ke kořenům	258
Rok 1940: hledání názorových či generačních průsečíků	263
Hledání mladé generace: <i>Noc a Jarní almanach básnický 1940</i>	267
RŮZNORODOST I PODOBNOST INDIVIDUÁLNÍCH POETIK	274
Rezonance avantgardy	274
Josef Palivec: <i>Síta</i>	283
Pod korouhví víry	286
Poezie hledající obrodu v rodu, vesnici a přírodním koloběhu	290

Mezi proudy ———	292
Hrubín očima kritiky ———	295
Na okraji básnické produkce ———	297
Jaroslav Kolman Cassius: <i>Koně v noci</i> ———	298
NASTUPUJÍCÍ A DEBUTUJÍCÍ GENERACE ———	301
Pokračovat v duchovní tradici ———	301
Člověk nahý, tvořící ideologiím navzdory ———	302
Osobitost Ortenovy poetiky ———	306
Město, v němž žijeme: zrod Skupiny 42 ———	308
Ivan Blatný: <i>Tento večer</i> ———	314
Skrytá avantgarda ———	316
PRÓZA ———	324
PROMĚNA SOCIÁLNÍHO KONTEXTU A JEJÍ DŮSLEDKY ———	324
VÝCHOZÍ TENDENCE ———	326
OBRAT K PSYCHOLOGICKÉMU ROZMĚRU LIDSKÉ EXISTENCE ———	328
Souboj dobra se zlem ———	328
Příběhy výjimečných lidí ———	330
Trpící duše v dílech autorů nejmladší generace ———	331
Lidská psychika v síti milostných a rodinných vztahů ———	333
PŘÍBĚHY MÍSTA A ČASU ———	335
V hlavní roli maloměsto ———	336
Matička Praha ———	337
Romány o zklamáních nadějích ———	338
Prozaické experimenty Milady Součkové ———	340
Češi ve světě ———	346
Bassův <i>Cirkus Humberto</i> : „Vždyť jsi Čech“ ———	347
HISTORICKÁ PRÓZA ———	352
Literární vyrovnávání se s minulostí i přítomností ———	353
Pokus o kolektivní literární zpracování českých dějin: Vladislav Vančura ———	3
Pohledem věků a generací ———	357
Románové biografie slavných ———	358
<i>Největší z pierotů</i> jako příležitost pro demonstraci literárních hodnot ———	360
Lidé v dějinách ———	364
<i>Kámen a bolest</i> a vnitřní diferenciací katolických intelektuálů ———	369
Minulost jako prostor pro poutavé příběhy ———	373
VENKOV A NÁVRAT K PŮDĚ JAKO JISTOTA ———	375
Ve znamení ruralismu ———	376
Budovatelský optimismus a venkov ———	380
Regionální próza ———	381
Prózy etické a existenciální orientace ———	385
Baladicky laděné prózy ———	389
PRÓZY S TEMATIKOU PRÁCE ———	390
Pokus o protektorátní aktivistickou literaturu: sborník <i>Prameny víry</i> ———	396

HUMORISTICKÁ PRÓZA ———	399
Smíchem proti době ———	400
Humoristická folklorní vyprávění ———	405
MEZI BELETRIÍ A FAKTOGRAFIÍ ———	408
DRAMA ———	410
PŘEDZVĚST: PROMĚNA POLITICKÉHO IDEÁLU ———	410
Drama jako výzva ke změně hodnot: Vilém Werner a jeho <i>Noví lidé</i> ———	412
TRANSFORMACE KOMUNIKAČNÍ SITUACE ———	414
Dvojitá tabuizace ———	416
Nový úkol pro dramatiky... ———	418
... a jeho praktické naplnění ———	421
MEZI TRADIČNÍM DRAMATEM A DOBOVÝMI IMPERATIVY ———	423
Převaha konverzační dramatiky ———	423
Drama ze současnosti jako prostor pro jinotaj ———	426
Hry o požáru a ženách, které vzdorují: <i>Hra na schovávanou, Červený mlýn, Zámek Miyajima</i> ———	429
Umění jako substituce společenského tématu ———	433
AVANTGARDNÍ HLEDÁNÍ JINÉHO DIVADLA A DRAMATICKÉHO TEXTU ———	436
<i>Manon Lescaut</i> : časová krása Francie, poezie a češtiny ———	443
Dramatizace a adaptace v kontextu tradiční dramatiky ———	448
Větrník na cestě od avantgardních postulátů k osobitému dramatickému výrazu ———	453
NĚKDE JINDE, NĚKDY JINDY ———	456
Výpravy do pohádek a jiných světů ———	456
Výpravy do minulosti: lidé, osobnosti, vůdci, dějiny ———	459
Zavřelovi <i>Polobozi</i> v protektorátních souvislostech: <i>Caesar, Kristus, Hus, Valdštýn a Napoleon</i> ———	462
Historické drama jako prostor pro alegorii ———	467
O moru a naději: Hlávkův <i>Kavalír Páně</i> a Renčova <i>Barbora Celská</i> ———	469
HRY ZA PROTEKTORÁTU NEUVEDENÉ ———	477
FAKTOGRAFICKÁ LITERATURA ———	479
Zápas o národ a výklad českých dějin ———	480
Publicistika a kult rodné země ———	482
Lidová kultura a folklorismus ———	484
Biografie, memoáry a korespondence ———	485
Nepolitická publicistika ———	486
Aktivistická publicistika ———	487
Emanuel Moravec jako publicista ———	490
Antisemitismus a protibolševická literatura ———	491
Propagandistické reportáže z novinářských zájezdů ———	493
Cestopisy ———	494

LITERATURA PRO DĚTI A MLÁDEŽ ——— 498

BOJ O KRÁSNOU KNIHU PRO MLÁDEŽ ——— 498

POHÁDKA ——— 501

Hledání jiné tradice ——— 503

Za novou pohádkou ——— 504

Pohádka jako příležitost ke svébytné literární hře ——— 506

V pohádkovém světě zvířat či hmyzu ——— 507

Pohádky moderní doby ——— 507

POEZIE ——— 508

PŘÍBĚHOVÁ PRÓZA ——— 511

Převyprávění starých literárních látek ——— 511

Na pozadí české historie ——— 513

Ze života současných dětí ——— 516

Dívčí četba ——— 518

Chlapecká četba ——— 521

Pevnina venkova ——— 522

Hodnota práce ——— 523

Dobrodružství v cizích krajích ——— 525

V hlavní úloze zvíře ——— 526

POPULÁRNÍ LITERATURA ——— 529

PRODUKCE ——— 529

Populární četba a její společenská role ——— 530

Ediční formáty a jejich distribuce ——— 533

ŽÁNRY DOBRODRUŽNÉ ——— 537

Kovbojky ——— 538

Fantastika vědecká i jiná ——— 539

J. M. Troska a Vláda Zíka ——— 542

Romány kriminální ——— 544

Počešťování jako příznak proměny kriminálního žánru ——— 546

Peukert/Collins, Kosina a Fiker ——— 547

Mezi detektivkou a humoristickým románem ——— 550

Romance a melodrama ——— 551

Populární četba ve službě režimu ——— 553

TVORBA NĚMECKY PÍŠÍCÍCH SPISOVATELŮ ——— 555

Obdobně, leč na opačném pólu ——— 555

Vnitřní diferenciaci německých literátů ——— 556

POEZIE ——— 558

Básně oslavné a agitační ——— 558

Básně o lásce k znovuzískané vlasti ——— 559

PRÓZA UMĚLECKÁ I FAKTOGRAFICKÁ ——— 560

Nejkrásnější z německých měst: Praha ——— 560

Ztracené a znovu nalezené Sudety ———	561
Jejich Češi a naši Němci ———	562
Historická próza ———	564
Zábavná a populární četba ———	567
Lyra a meč: mezi literaturou a žurnalistikou ———	568

DRAMA ——— 569

Mytologizace německého ducha a války ———	569
Tragédie ———	571
Konverzační dramatika ———	572

SLOVESNÁ TVORBA V ROZHLASE ——— 573

Divadelní hry a dramatizace ———	575
Svébytnost původní rozhlasové hry ———	577
Posilující ohlédnutí: historické, životopisné a portrétní hry ———	578
Mezi historií, alegorií a moralitou ———	580
„Přepisování“ reality ———	583
Komediální úniky ze skutečnosti ———	586
Hry dobrodružné a detektivní ———	589
Politické skeče ———	590

KINEMATOGRRAFIE, FILM A LITERATURA ——— 594

Organizace filmového průmyslu a zavedení schvalovacího mechanismu ———	594
Filmová produkce ———	597
Návraty k jistotám ———	599
<i>Babička</i> ———	602
V labyrintu současných předloh ———	604
Literáti a původní náměty a scénáře ———	606
<i>Šťastnou cestu</i> ———	607
Nerealizované filmové projekty s literární stopou ———	609

BIBLIOGRAFIE CITACÍ V BOČNÍM BLOKU ——— 611

ODBORNÁ LITERATURA K JEDNOTLIVÝM TÉMATŮM ——— 634

SEZNAM VYOBRAZENÍ ——— 665

SEZNAM ZKRATEK ——— 673

POZNÁMKY ——— 675

REDAKČNÍ POZNÁMKA ——— 689

REJSTŘÍK ——— 691

SUMMARY ——— 735